

ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİNİN DİJİTAL OKURYAZARLIK DÜZEYLERİ: ANADOLU ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Sibel ONURSOY*

ÖZ

21. yüzyıl, sosyal, ekonomik, teknolojik vb. alanda pek çok gelişmenin ve değişimlerin hızlı yaşandığı bir dönemdir. Bu zaman dilimi, bireylerin yaşam boyu öğrenme, analitik düşünme becerisine sahip olmayı amaçlayan, sorgulayan, araştıran, teknolojiyi kullanabilen, tartışan, yaratıcı, üretken, girişimci, ürettiğini paylaşan ve daha birçok becerilerin kazanıldığı "Enformasyon Çağı" olarak da adlandırılmaktadır. Hızlı teknolojik gelişmelerin ve yeniliklerin dayattığı dijital medya okuryazarlığı bu çağın gereksinimlerindedir. Bu çalışma dijital araçları kullanan bireylerin toplumsal kazanım ve dijital okuryazarlık ilişkilerini ortaya çıkarma girişimidir. Sosyal ağları ve buna yönelik uygulamaları kullanan gençlerin, bu sayede sosyal ilişkilerine sağladığı olumlu ve olumsuz katkılar bu araştırmada sorun edilmektedir. Bu araştırmada üniversite temel bilgi teknolojisi eğitimi almış öğrencilerden oluşan örneklemle çalışılmaktadır. Online etkinlikler, etkileşim ağlarının boyutları, sosyal ağ çeşitliliği, güvenilirlik, bilgi kaynağı, gizlilik, içerik üretme ve yönetme vb. gibi aktiviteler zaman ve sıklık boyutunda dijital okuryazarlık ilişkisi değerlendirilmektedir. Veri toplama tekniği olarak yüz yüze anket kullanılmaktadır. Demografik özellikler de bu bağlamda değerlendirilmektedir. Dijital cihazların ustaca kullanılması, dijital dünyada daha çok zaman geçirilmesi, kullanıcıların teknolojiyi bilgece kullandığı anlamına gelmemektedir. Dijital becerilerin boyutları ile eleştirel bakış paralellik taşımamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dijital Okuryazarlık, Dijital Yerli, Sosyal Ağlar, Dijital Teknoloji.

DIGITAL LITERACY LEVELS OF UNIVERSITY YOUTH: A RESEARCH ON THE STUDENTS OF ANADOLU UNIVERSITY

ABSTRACT

The 21st century is a period when many developments and changes have accelerated in the field of social, economic, technological, etc. This period of time is also called as the "Information Age" in which individuals are aimed at having lifelong learning, analytical thinking skills, questioning, researching, using technology, using controversial, creative, productive, entrepreneurial. Rapid technological developments and innovation-driven digital media literacy are the requirements of this age. This study is an attempt to reveal the relationship between social gain and digital media literacy for network-based individuals. The problem of this research is the positive and negative contributions in social relations of young people who are connected to more than one network through digital media literacy. In this research, the sample is selected from the students who have received basic information technology education in their university. Online activities, dimensions of interaction networks, social networking diversity, strong and weak links, reliability,

* Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi, sonursoy@anadolu.edu.tr,
ORCID ID: 0000-0002-6414-0454

information source, privacy, generating and managing content, and so on. are related to digital literacy in terms of time and frequency. Demographic characteristics are evaluated in this context. The ingenious use of digital devices, more time spent in the digital world does not mean that users use technology wisely. Critical views do not parallel the dimensions of digital skills.

Keywords: Digital Literacy, Digital Native, Social Network, Digital Technology.

1. Giriş

Son yıllarda hızlı teknolojik gelişmelerin yaşamın her alanına hâkim olmasıyla birlikte, bilgi küreselleşmekte, insanların birbirleriyle iletişim biçimleri, ortamları ve iletişim araçları değişmekte, kapsam alanı genişlemektedir. Yeni medya, iletişim alanına kökten değişimler getirmekte, Lev Manovich'in (2001) deyimiyile analog medya, sayısal bir temsile çevrilmektedir. Sayısal temsil tüm yeni medya ürünlerinin sayısal kodlardan oluşması anlamına gelmekte ve belli algoritmalarla içeriklerin değiştirilmesi gibi imkanlara olanak sağlamaktadır. Modülerlik, otomasyon, değişkenlik ve kültürel kod çevrimi bu yeni medyanın ayırt edici prensiplerini oluşturmaktadır. Bilgisayarın dünyayı modelleyiş tarzı, veriler üzerinde işlem yapabilmesine izin vermesi kültür oluşumunu ve içeriğini de etkilemektedir. Manovich (2001), yeni medya ile ilgili her şeyi ve tüm ürünleri yeni medya objeleri olarak isimlendirmektedir. Bu yeni medya objeleri aynı zamanda kültürel objelerdir ve fiziksel olarak gerçek dünyada var olan nesnelere referans olarak, onları temsil ve inşa ederler. Kültürün üretimi, dağıtımı ve iletişimin bilgisayar aracılı formlarına doğru kayması, yeni medya devrimidir (Manovich, 2001).

İçinde bulunduğumuz çağın insanları gelişmelere paralel olarak, bilgi toplumu, ağ toplumu (Webster, 2004: 133-137; Castells, 2004: 148-149), teknoloji toplumu gibi isimlerle anılır olmuştur. İnternet teknolojisi ve dijital ortamlar, toplum bireylerinin etkin olarak, esnek ve çoklu networkler aracılığı ile sosyalleşmelerine, geleneksel medyanın tersine, kullanıcıların çok çeşitli içerik ve hizmetler dizileri arasından seçim yapmalarına ve diğerleriyle sıkça etkileşime girmelerine olanak sağlamaktadır. Başka bir deyişle son teknolojik gelişmeler kendine has ve yeni bir "dijital dünya" ortamı yaratmıştır. Toplumların bu ortama hızla uyum göstermesi, teknoloji temelli e-yaşam düzenini benimsemesi, teknoloji olgusunun toplumsal değişim ve gelişmedeki öncü rolünü

kanıtlamaktadır. Bu bağlamda insanların teknolojik gelişmelere ayak uydurma becerileri de paralel olarak gelişmekte ve değişmektedir. Bazı birey ve toplumlar değişimi kabul ederken, bazıları bir taraftan da alışkanlıklarını koruma eğilimi göstermektedirler. Bu nedenle her neslin felsefesi kültürü ve alışkanlıkları farklılaşabilmektedir. Dijital dünya ortamına uyum seviyeleri de dijital nesil, y ve z nesli, dijital yerliler, dijital göçmenler, melezler vb. gibi kuşak sınıflandırmalarında etkili olmaktadır. Bu araştırmada özellikle bu araştırma döneminde üniversitede öğrenim gören genç nesle (19-25 yaş) odaklanılmaktadır.

2. Dijital Yerliler

Prensky (2001) argümanına göre 1980 yılı sonrası doğan nesil dijital yerliler olarak değerlendirilmektedir. Prensky'e göre, dijital yerliler önceki jenerasyonlardan farklı, dijital teknolojinin içerisinde yetişen, online içerik oluşturma ve paylaşma gibi bir bağlantı kültürüne sahiptirler. Daha önce hiç tanışmadıkları insanlarla online ortamlarda bir araya gelmeyi doğal karşılamaktadırlar, eski kuşaklara göre bilgi paylaşımına daha yatkındırlar. Onlar, internette dolaşarak, bilgiye ulaşan, çevrimiçi oyunlar oynayarak, müzik indirerek, online alım-satım yaparak diğerleriyle etkileşimde bulunan, sosyalleşen, yaşamlarını internet üzerinden döndüren bir 'e-yaşam' sürmektedirler. Aynı anda birden fazla işi yapabilen, paralel işlemci gibi bilgiyi çok hızlı alan, metin yerine grafikleri tercih eden, aktif ve deneyimsel öğrenenlerdir (Prensky, 2001). İlgili literatür temelinde dijital yerliler için şu özellikler sıralanabilir (Gasser ve ark., 2012; Miller, 2011; Jukes ve ark., 2010; Palfrey and Gasser, 2008; Prensky, 2001, 2006, 2010, 2012):

- Bilgisayar dünyasında ve video oyunlarında yaşamaktadırlar,
- Sürekli online dünyaya bağlıdırlar,
- Dijital teknolojiyi şeffaf bir şekilde kullanma kapasitesine sahiptirler,
- Dijital teknolojilerin aracılık ettiği şekillerde kendilerini ifade ederler,
- Sosyal paylaşım sitelerinde çok sayıda arkadaş edinirler (hiç tanışmadıkları kişiler dahildir),

- Online ortamda rahat hissederler,
- İhtiyaç duydukları tüm bilgileri aramak için online ortama güvenirler (tarama yoluyla öğrenirler),
- Aynı anda birçok şeye katılma eğilimleri vardır (çoklu görev),
- Bilgileri hızlı bir şekilde alır ve işlerler,
- Fotoğraf ve videoları dünya çapında paylaşırlar.

Dijital yerli kavramı bu özelliklerinden dolayı son zamanlarda birçok araştırmaya da konu olmaktadır (Bennett, Maton and Kervin, 2008; Brown and Czerniewicz, 2010; Helsper and Eynon, 2010; Kennedy, Judd, Churchward, Gray, ve Krause, 2008; Ng, 2012). Dijital yerlilerin konu olduğu bazı araştırmaların temelinde, dijital yerlilerin tanımında yaşın değil, teknolojinin kullanılabilirliği, tecrübe, yeterlilik ve eğitim faktörünün önemi, bu neslin eğitim, beceri ve strateji yoksunlukları, zihin yapılarının önceki nesilden farklı oluşu ancak bunun kanıtlanamadığı gibi konular mevcuttur (Ng, 2012: 1065). Son zamanlarda, Stanford Üniversitesi araştırmacıları bu konulara dair birtakım kanıtlar sunma eğilimindedir; Kirschner ve Bruyckere (2017: 140) “dijital yerli tanımının bir mitten ibaret” olduğunu savunmakta, dijital yerli olarak etiketlenen gençlerin iddia edildiği gibi, aynı anda birden fazla bilgi kaynağını bilişsel olarak işleme yeteneğinin mevcut olmadığını (multitasking) ve bu yeteneğin varlığını varsayan eğitim tasarımlarının öğrenmeye yardımcı olmaktan daha çok engellediğini gösteren kanıtlar sunmaktadırlar. Kirschner ve Bruyckere’in bu araştırmasında (2017), dijital yerli olarak sınıflandırılacak 18-25 yaş arasındaki öğrencilere dijital mecralarda karşılıklarına çıkabilecek haber örnekleri sunulmuş ve doğru ile yalan haber arasında ayırım yapmaları istenmiştir. Sonuç olarak katılımcılar dijital yerli olmalarına karşın dijital mecralarda doğru ile yalanı ayırt edememişlerdir. Bu durumda gençlerin okuryazarlık becerilerinin risk altında olduğu belirtilmektedir. Bu noktada gençlerin teknoloji, medya ve eğitim-öğretimle ilişkili dijital okuryazarlık araştırmalarının önemi artmaktadır.

3. Dijital Okuryazarlık

Dijital okuryazarlık kavramını ortaya çıkaran ilk araştırmacı Paul Gilster'dir. Gilster (1997), dijital okuryazarlığın sadece tuşlara basmaktan ibaret olmayan fikirlere hâkim olmakla ilişkili özel bir tür zihniyet olduğunu belirtmiştir (Gilster, 1997: 15). Gilster'in bu görüşü dijital okuryazarlığın kabul edilmiş şu üç ilkeye dayanmaktadır:

- Çeşitli donanım aygıtlarına ve yazılım uygulamalarına erişim ve bunları kullanma bilgi ve becerisi,
- Dijital içerik ve uygulamaları anlamak ve eleştirel bir şekilde analiz etmek için yeterlilik,
- Dijital teknoloji ile yaratma becerisi (*Media Awareness Network*, 2010).

Gilster'in bu ilkelerini temel alan Avrupa Komisyonu, dijital okuryazarlık ile ilgili yetkinlikleri; problemleri çözmek, iletişim kurmak, bilgiyi yönetmek, işbirliği yapmak, içerik oluşturmak ve paylaşmak; iş, boş zaman, katılım, öğrenme, sosyalleşme, tüketim için etkili, verimli, uygun, eleştirel, yaratıcı, özerk, esnek, etik bir şekilde bilgi iletişim teknolojilerini ve dijital medyayı kullanım için gereken bilgi, beceri, tutumlar (yetenekler, stratejiler, değerler ve farkındalık dahil) olarak tanımlamaktadır (Ferrari, 2013: 3; Murray and Perez, 2014: 86). Dijital okuryazarlık “dijital çağda hayatta kalma becerisi” olarak da tanımlanmıştır (Eshet-Alkalai, 2004). Bir bireyin dijital okuryazar olmasının göstergesi; yeni veya gelişmekte olan teknolojilere adaptasyonudur (Ng, 2012). Dijital okuryazarlığın kapsamlı tanımları, beceri temelli olmanın ötesinde, teknoloji açısından zengin bir ortamda problemleri etkin bir şekilde çözebilme becerisini kapsayan eleştirel düşünme ve problem çözme sürecini içermektedir. Eshet-Alkalai'ye göre (2004), “dijital okuryazarlık” terimi beş tür okuryazarlığı içinde barındırmaktadır: 1-Görsel okuryazarlık (görsellerden öğrenme görsel düşünme becerisi), 2- Çoğaltma okuryazarlığı (metin, ses, video, resim gibi materyalleri kullanarak yaratıcı çoğaltma becerisi), 3- Çoklu okuryazarlık (doğrusal olmayan bilgi ortamının yaratılmasında hipermetin kullanımı ve görüntülenen bilgiler arasında serbestçe gezinme yeteneği) 4- Bilgi okuryazarlığı (eleştirel düşünme, bilgiyi etkin şekilde arama ve değerlendirme becerisi), 5- Sosyo-duygusal

okuryazarlık (online sosyalleşmenin duygusal ve sosyal yönlerini yönetebilme becerisi-tuzaklardan, sahtekarlıktan kaçınma vs.)

Prensky'e göre (2001), dijital yerliler günlük hayatlarının doğal bir parçası olarak teknoloji içerisinde büyümüşlerdir. Ancak gençlerin, dijital okuryazarlık konusunda eğitime tabi olmadıkları sürece bunun hakkında bilgi sahibi olmadıkları ve bilmedikleri belirtilebilir. Dijital medya okur yazarlığı, dijital medyayı kullanarak içeriklere erişme, anlama ve içerik oluşturma yeteneğini yansıtan çok boyutlu bir kavramdır. Dijital ortamlarda da kurgulu medya iletileri, örtük değer ve bakış açıları, iktidar ve ticari kazanç amaçlı içerikler, iletiler organize edilebilmekte ve bu tür iletilere maruz kalılabilmektedir. Bilgi teknolojisi eğitimi, dijital ortamlarda içerik üretimi ve tüketiminde anahtar rol üstlenmektedir. Dijital okuryazarlık, online olarak harcanan zaman, kullanım bilgisi ve kullanım sıklığı ile ilişkilidir. Dijital kullanım arttıkça, kullanıcı daha sofistike hale gelerek kullanım becerisi artabilir.

Dijital okuryazarlığın boyutları konusunda Wan Ng (2012) tarafından bir model geliştirilmiştir. Bu modele göre dijital okuryazarlık üç boyutun (teknik, bilişsel ve sosyal-duygusal) birleşimidir: Günlük faaliyetlerde bilgisayar iletişim teknolojilerini kullanmada teknik ve operasyonel becerilere sahip olma; teknik boyut, araştırmalarda eleştirel düşünebilme ve dijital bilgiyi elde etme döngüsünü değerlendirme; bilişsel boyut ve iletişim, sosyalleşme ve öğrenmede interneti sorumlu bir şekilde (güvenlik ve mahremiyeti koruma) kullanma; sosyal-duygusal boyuttur (Ng, 2012). Dijital okuryazarlık bu üç boyutun merkezindedir; duyulan ve görülenlerin arka planında tarafsızlık temelinde 'eleştirel değerlendirme' bulunmaktadır. Okuryazarlık, çağın güncel gereksinimleri doğrultusunda şekillenmektedir. Okuryazarlık kavramı bu çağdaki anlamında, kâğıt üzerindeki yazıları algılayıp çözme gibi bir okuma yazma davranışının çok ötesinde; anlamlandırma, yorumlama, sentezleme ve öteleme gibi bilişsel özelliklerin ağır bastığı bir süreçteki yetkinliği karşılar şekle bürünmüştür.

Bilgisayarla yeni tanışılan 80'li yıllarda bilgisayar okuryazarlığı, 90'lı yıllarda bilgi okuryazarlığı gibi ayrışmalar, zamanla daha spesifik hale gelmiş, medya

okuryazarlığı, görsel okuryazarlık gibi birçok kavramın ortaya çıkararak bir süreci oluşturmuştur. 20. Yüzyıl başlarında matbaa ve baskı tekniklerinin gelişmesiyle bilgiyi elde etme, seçme ve kullanma becerisi nasıl önem kazanmışsa, çağımızda da yeni teknolojilerin teknik ve kullanım açısından farklılıkları bilgiyi elde etme, seçme ve kullanma becerisi daha da önem kazanmıştır. Bu çağda ulaşılabilir bilginin çerçevesi büyümüş; sayısallaşmış, erişim, anlama, kullanım, içerik oluşturma, paylaşım süreci hızlanmış; üretici, tüketici, kullanıcı dengeleri değişmiş; kurgu iletiler, örtük değerler ve bakış açıları, iktidar ve ticari kazanç amaçlı içerikler ve kitle iletişim araçları ve medyanın bütününe içine alan çok boyutlu bir mekanizma ortaya çıkmıştır.

Furman'a göre (2015), teknoloji sayesinde dünya küçülmektedir; hayatımızı değiştirmekte ve şekillendirmektedir. Bu nedenle gençlerin dijital yetilere gereksinimleri mevcuttur. Eğitimci, gençlerin mükemmel bilgi ileten bağımsız okurlar olmaları için yardım etmelidir. Yetkin okur olmaları için teknoloji yetilerinin geliştirilmesi gereklidir. Yaratıcı düşünce yetileri esnekletmeli, diğerleriyle iş birliği çalışmalarını zenginleştirilmeli, dijital araçlara başvurma, bilgi toplama ve bilgiyi elde etme yetenekleri geliştirmelidir. Araştırma yapmalı, proje yönetmeli ve problem çözmeli, teknolojik kavramlar, sistemler ve operasyonlarda akıcılık göstermelidirler (2015: 3-5). Artık çoğu öğrenci kitapların zenginliğinden hoşlanmamakta ve edebi dünyayla ilgilenmemektedir. Eğitimciler artık bu resmi görmeli ve en önemli sorumluluklarının okuma isteğini yakalatmak olduğunun bilincinde olmalıdırlar. Bu durumda teknolojiden harekete geçirici doğal bir itici güç olarak yararlanılmalıdır (2015: 15).

Dijital okuryazarlık, bilgi okuryazarlığı ile ilişkilidir. Bilgi okuryazarlığı, "Bireylerin kişisel, sosyal, mesleki ve eğitime yönelik hedeflerine ulaşmalarını sağlamak için yaşamın her alanında bilgiyi etkin şekilde arama, değerlendirme, kullanma ve yaratma becerisi olarak tanımlanmaktadır (www.ifla.org, 2015). Bilginin kayıt edildiği ortamlar çeşitlendiği için bilginin işleme, depolanma, erişimi ve sunumu teknolojiyle dijital ortamlara taşınması söz konusu olmuştur. Bu durumda bilgi okuryazarlığı ve dijital okuryazarlık birbirini tamamlayan unsurlar olarak görülebilir. Hatta bazı yaklaşımlara göre bilgi okuryazarlığı, kütüphane okuryazarlığı, bilgisayar okuryazarlığı, medya

okuryazarlığı, teknoloji okuryazarlığı etik, eleştirel düşünce ve iletişim becerilerinin bir bileşimidir (Curzon, 1995).

Dijital okuryazarlık, medya okuryazarlığı ile ilişkilidir. McLuhan “Medya mesajdır” kavramını 1964’de yazmıştır (McLuhan, 1964: 7). O zamanda yeni elektronik medyanın iletişime ve yaşamlarımıza etkisini görmüştür. Bu ifadedeki güçlü rol, yeni dijital medya ile daha da derinleşmiştir. Jukes ve ark. göre eğitimciler nasıl öğretecekleri konusunda buna sarılmalıdır. Görsel iletişimin yapılandırıcı etkisi eğitimde kullanılmalıdır. Gençlere bilgi, görsel iletişim rehberliğinde verilmelidir. Görsel mesajların tüketicileri olarak gençler görsel taşıyıcıyı ile aktarılan anlamı doğru yorumlayabilmelidir. Reklamcıların politik partilerin dini grupların gündemlerinden ya da büyük grupların saçmalıklarından görsel manipülasyonlarından ve yanlış anlam çıkarma riskinden korunmak için yeterli olgunluğa erişmelidirler. Aynı zamanda dijital bilginin yaratıcıları olarak da dijital araçlara ulaşabilir ve kullanabilir ve masaüstü yayıncılık dokümanlarını, web siteleri, blogları, wikileri, videoları, fotoları, podcastleri oluşturabilirler. Clay Shirky (2008) gençleri “iletişimin amatör kitlesi” olarak adlandırır. Burada iki uzantı vardır. Bir tarafta bu dijital dünyadaki bireysel yaratılmış temsiller için muhteşem özgür yeni bir dünya, diğer taraftan etkili olmayacak çok fazla görsel bilgi ortaya çıkmasını sağlayan eğitimsiz iletişim kitlesi. O nedenle öğrencilerin teknik yetileri bir an önce geliştirilmelidir (Jukes ve ark., 2010: 124)

Çağımızda okuryazarlığa odaklanan bazı araştırmalarda, dijital ortamda öğrenmenin multimodal (çoklu karakterde) doğasını vurgulamakta, eleştirel okuryazarlık ve dijital medya bağlamında günümüz gençliğinin “katılımcı kültür” yoluyla medya uygulamalarını şekillendirdiğini kabul etmek gerektiği belirtilmektedir (Ávila and Pandya, 2012; Gee, 2004; Knobel and Lankshear, 2007). Ayrıca medya eğitiminde bu katılımcı kültürün zorluklarıyla yüzleşmek gerektiği savunulmaktadır (Jenkins, Clinton, Purushotma, Robison and Weigel, 2009). Dijital okuryazarlık politika, pedagoji ve eğitim ile ilgili araştırmaları kamçulamaktadır. Bunların üstesinden gelmek için, dijital dünyadaki okuryazarlık, basılı dünyadaki yazının tipografik işlevine eşdeğer bir denklik olarak düşünülmemelidir. Bu durumda dijital ortamda büyüyen çocukların nasıl düşünüp ve nasıl

öğrenecekleri konusundaki araştırmalar dikkate alınmalıdır ve mevcut eğitim eğilimleri onların düşünme biçimlerini olumsuz etkileyebilir (Lankshear and Knobel 2006: 23).

Dijital teknolojilerin okuma üzerinde olumsuz etkileri mevcuttur. Jukes ve ark. göre (2010) mevcut olan birçok okuma türü dijital teknolojilerin etkisi altına girmiştir. Düşünülen amacı gerçekleştirmek için yapılan *işlevsel okuma* bunlardan biridir; işaretler, açıklamalar, mektuplar e-postalar, tarifler, ürün özellikleri, filmler vb. İşlevsel okuma dijital teknolojiyle görsel iletişimin etkisi altına girmiştir. Sözcükler, ikonlar ve sembollerle yer değiştirmektedir. Özellikle gençler online bilgiyi tercih etmektedir. Renk, ikon, fotoğraf, animasyonların yaygın olduğu online çevrede, sözcükler hala kullanılıyor olsa da dijitalin ilk zamanlarına göre daha da azalmıştır. Günlük bireysel iletişimde hala işlevsel okuma sürse de kısa ifadeler dönüşmüştür (119). İkinci tür okuma ilim irfan için yapılan *bilimsel okumadır*. Güncel bir olay, spor, politika, iş, eğlence, tarih, bilim, müzik vb. hakkında bilgilenmek için yapılır; gazete, dergi, kurgusal olmayan yayımlar vb. Güçlü bireysel ilgiler bu okuma türünü motive eder. Bilimsel okumalar online ortamda, uzun okumalardan ziyade kısa ve kesik okumalara dönüşmüştür. Ekran bağlantıları (link) kısa okumadan sonra hızlıca bir başka aktiviteye yönelimi sağlamaktadır. Jukes ve ark. bu durumu “komando okuması” olarak adlandırmaktadır (Gir, bak, anlam çıkarabileceğin birkaç sözcüğü oku ve geç). Buna ilaveten, haber anlatımları, farklı bakış açılarının yansımaları, olayların bilgileri, fotoğraflar, video ve ses yoluyla duygu aktarımları, daha başka okuma yapma gerekliliğini ortadan kaldırmaktadır. Üçüncü tür okuma, eğlence ve boş zamanı değerlendirme için yapılan *edebi okumadır*. Bu tür okumada okuyucu fantezilerin ve düşlediği yaşamın içine girer; kısa hikayeler, romanlar, şiirler ve oyunlar vb. kişisel ilgiler bu tür okumayı harekete geçirir. Dijital dünyada eğlence için okuma sıradanlaşmıştır. Birçok aktivite ile yarış halindedir. Modern okur özellikle gençler kısa roman ya da hikâye okumak yerine bunu tercih eder. Genç yetişkinler muhtemelen en az edebi okuma yapan kitledir (Jukes, McCain, and Crockett, 2010: 120). Özetle geleneksel kâğıt temelli okuma alışkanlıkları dijital ortamlara farklılaşarak transfer olmuştur. Dijital nesiller sayfa üzerinde anahtar sözcük ya da ifadeleri taramakta, görsel ipuçlarına bakmakta, hızlıca mesajın anlamını bulacağı destekleri aramakta ve uzun pasajları

atlamaktadır. Dijital okuma davranışları farklıdır. Anlama ulaşıldığı anda okuma zinciri kırılmaktadır. Sadece mesajın kalbine varmak önem kazanmış ve yalnızca özetler okunmaktadır.

Dijital teknolojilerin eğitim sürecine olumlu ve olumsuz etkileri mevcuttur. Dijital teknolojilerin işbirlikli çalışma ve sosyalleşmeyi geliştirici katkısı önem taşımaktadır (Baker, 2000: 84; Barile and Durso, 2002: 173; Özbay ve Özdemir, 2014: 32). Dijital teknolojilerin eğitim sürecine eklemlenmesi, özellikle internet sayesinde eğitimde neredeyse bütün konular hakkında yazılmış hazır materyale zahmetsizce ulaşmanın mümkün olmasını sağlamaktadır. Diğer taraftan insanların yaratıcılıklarından uzaklaştırması ve tembelliğe itmesi gibi birtakım olumsuz önyargıları da ortaya çıkarmaktadır (Evering and Moorman, 2012: 37). Ayrıca dijital teknolojilerle elde edilen bilgilerin birbiriyle ters düşmesi, güvensizliği konusu da dijital teknolojilerin diğer olumsuz yanları olarak tanımlanmaktadır (Baker, 2000: 88). Bunun yanı sıra öğrencilerin kopyala-yapıştır yoluyla değişik oranlarda intihal yapmaları birtakım araştırmalarda ortaya çıkan olumsuz durumlar arasındadır (Scanlon and Neumann, 2002: 379). Bu yargıların ve intihal durumlarının bir nedeni dijital teknolojinin kendi doğasından gelse de diğer bir nedeninin dijital okuryazarlık beceri eksikliği olduğunun ifade edilmesi yanlış olmaz.

Günümüzde dijital okuryazarlığın artan öneminin farkındalığı, bu önemli yetkinliklerin değerlendirilmesi ve güçlendirilmesinde eğitim kurumlarının belirgin şekilde rolü bulunmakla birlikte, bu durum toplumsal bir paradoks oluşturmaktadır. Dahası, birçok işveren ve eğitimci, yüksek öğretim kurumlarının dijital okuryazarlık alanında üniversite mezunlarının yeterince hazırlamadığını kabul etmektedir (Duggan, 2013).

Türkiye’de TÜİK Hane halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, 2017 sonuçlarına göre internet kullanan bireylerin oranı %66,8 ve bilgisayar kullananların oranı %56,6 olmuştur. Kişisel olarak interneti kullanma amaçları arasında en yüksek oranı sosyal medya kullanımını %79,5 oluşturmakla birlikte sırasıyla, sağlıkla ilgili bilgi arama

%75,1, videolu arama %63,2, mal ve hizmet hakkında bilgi arama %61,5, online gazete ve dergi okuma %61,4'tür (tuik.gov.tr/Ağustos 2017). Dolayısıyla bilişim teknolojilerini kullanan kitle oranı yükselmektedir. Dijital okuryazarlık ile ilgili olarak, Millî Eğitim Bakanlığının 2017 basın açıklamasında belirtildiği üzere Türkiye'de öğretim programlarına bilişim teknolojilerinin entegrasyonu için gerekenler arasına dijital yetkinlik dahil edilmiştir (ttkb.meb.gov.tr, 2017:6). Ayrıca bu konuda eğitim verecek eğitimcileri yetiştirmek için Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü tarafından bir kurs programı devreye sokulmuştur (2017). Buna göre bu yetkinlik; kelime işleme, elektronik, tablolar, veri tabanları, bilgi depolama ve yönetme gibi temel bilgisayar uygulamalarını, internetin sunduğu fırsatlar ve potansiyel riskler hakkında bilgi sahibi olmayı, iş eğlence, bilgi paylaşımı, işbirlikçi ağ kurma, öğrenme, araştırma için elektronik medya (eposta, ağ araçları) yoluyla iletişimi içermektedir (<http://hbogm.meb.gov.tr>, 2017). Türkiye'de dijital okuryazarlık çalışmaları iletişim ve eğitim alanlarında son dönemlerde yoğunluk kazanmıştır; dijital okuryazarlık ölçeğini Türkçeye uyarlama çalışmaları (Hamutoğlu vd. 2017; Üstündağ vd. 2017), ders kitaplarının ve öğrenci, öğretmen ve öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin değerlendirilmesi, dijital vatandaşlık, siber zorbalık, sosyal medya ya da yeni medya okuryazarlığı çalışmalarına odaklanıldığı görülmektedir.

4. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma dijital yerlilerin okuryazarlık becerisi hakkında farkındalık yaratma bağlamında önemli görülebilir. Topluma sunulan medya içeriklerini, araç ve gereçleri nasıl kullanacakları; bilgi edinme, bilgiyi anlama, bilgiyi doğrulama, yönetme ve ustalık düzeyleri konusunu araştırmak, eksiklerin giderilmesi ya da öğretilmesi için önem taşımaktadır. Her ne kadar üniversite seviyesinde belli seviyelerde teknolojiyi kullanma becerisini destekleyici eğitim alınsa da genç nesilde sosyal ağ ve eğlence araçları büyük ölçüde akran odaklı ve 'thinkering' (kurcalama) yoluyla öğrenilmekte ve kullanılmaktadır (Ito ve ark., 2008). Ito ve arkadaşlarına göre internet, küresel konumlandırma sistemini (GPS) kullanma, müzik ve video dosyalarını indirme, arkadaşlarla ve ailelerle iletişim kurmak için sosyal medya ağlarını ve internet üzerindeki erişim hizmetlerini kullanma,

online toplulukların parçası olma gibi bilgilerinin çoğu örgün eğitimlerinin dışında bireylerin kendi geliştirdikleri bilgilerdir.

Günümüzde gençler basılı yayınların yanı sıra tabletler, akıllı telefonlar ve e-okuyucularla etkileşime girmekte; teknolojiyi kullanmaktadırlar. Teknolojik yakınsama ya da yöndeşme, bir ekrana sahip her türlü dijital cihazın (akıllı telefon, tablet, video konsolu, vb.), geniş kültürel ve trans-medya etkileriyle neredeyse her tür içeriğin paylaşılmasını mümkün kılmaktadır (Jenkins, 2006). Genç kuşak geçmişten çok farklı şekillerde metinler okumakta, edindikleri bilgiyi manipüle edebilmekte ve içerik üretebilmektedirler. Gençlerin bilgi ve iletişim teknolojilerini (BİT), özellikle de cep telefonlarının ve sosyal medya teknolojilerinin kullanımını benimseme kabiliyeti, belli bir düzeyde dijital okuryazarlığa sahip olmaları anlamına gelmektedir. Dolayısıyla gençlerin dijital okuryazarlık konusundaki bilinç ya da beceri yeterliği ya da yetersizliğinin kanıtlarla ortaya çıkarılmasına gereksinim vardır. Bu araştırmayla üniversite düzeyindeki öğrencilerin sahip olduklarını düşündükleri dijital okuryazarlık düzeyini ortaya çıkarma hedeflenmektedir. Bilinç düzeyleri bilgisayar iletişim teknolojileri eğitimlerinin uyumsuzluğu ya da eksikliğinin sonucunu göstermede basamak oluşturabilir.

5. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada amaç, ağ temelli bireyler olarak üniversiteli gençlerin toplumsal kazanımları bağlamında dijital medya okuryazarlığı düzeylerini ortaya çıkarmaktır. Bu çalışmada belirli düzeyde temel bilgi teknolojisi eğitimi almış üniversite öğrencilerinin dijital medya okuryazarlığı düzeyleri değerlendirilmektedir. Bu genel amaca ulaşmak üzere aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

- Üniversite öğrencilerinin kendilerine özel e-yaşamları ve aldıkları üniversite eğitim aşamasında dijital okuryazarlık düzeyleri nasıldır?
- Bilgi edinme, bilgiyi anlama, doğrulatma, yönetme ve dijital bilgelik düzeyleri nasıldır?

6. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma niceliksel araştırma yöntemlerinden mevcut dijital okuryazarlık durumunu açıklamaya yönelik betimleyici bir araştırmadır. Bu sosyolojik araştırmada ilk aşamada olgular saptanmakta ikinci aşamada anket aracı ile elde edilen veriler analiz edilmektedir. İlk aşamada saptanan olgular ilgili literatür taranarak ortaya çıkarılmaktadır: Dijital bilgiye ulaşma, bilgi edinme, edinilen bilgiyi anlama ve doğrulama, dijital bilgiye güvenilirlik, dijital bilgi üretme ve dijital bilgiyi yönetebilme.

6.1.1. Örneklem

Bu araştırmanın örnekleme, Eskişehir’de yaşayan, bilgi teknolojisi eğitimi almış, günlük faaliyetlerinde bilgisayar iletişim teknolojilerini kullanmada, teknik ve operasyonel becerilere sahip, gelişmiş teknolojik düzeyde cihazlara sahip ve bunların temel uygulamalarını kullanabilen bireylerden seçilen basit tesadüfi örneklemdir (Arıkan, 2004: 141). Örneklem seçiminin gerekçelerinden biri, Türkiye’de internetin 90’lı yıllarda yaygınlaşmaya başladığı düşünüldüğünde, şu anda 19-25 yaş aralığındaki yaşlarda bulunan gençlerin dijital yerli tanımına uymasındır. Üniversite öğrencilerinin ilk sınıflarda belirli düzeyde bilgi teknolojileri eğitimi alıyor olmalarından dolayı, belirli düzeyde teknolojik beceri ve yetkinliğe sahip oldukları varsayılmaktadır.

6.2. Veri Toplama Tekniği

Veri toplama tekniği olarak yüz yüze anket kullanılmaktadır. Katılımda gönüllülük esas alınmaktadır. Öğrencilere uygulanan değerlendirme aracı, her biri beşli likert yanıtı olan, çoktan seçmeli sorulardan oluşmaktadır. Değerlendirme soruları beş bölümden oluşmaktadır:

- Demografik bilgiler (yaş, eğitim durumu, teknolojik cihaz sahipliği ve kullanım süreleri)
- Dijital ortamlarda bilgiye ulaşma/edinme/anlama/doğrulama,
- Güvenirlik,

- İçerik üretme,
- Bilgiyi yönetme.

Bilgiye ulaşma/edinme bölümünde; bilgiye ulaşmak için kullanılan arama motorları, vikiler, bloglar, sosyal ağlar gibi bilgi arama yollarını kullanma sorularını kapsamaktadır. Bilgiyi anlama ve doğrulama soruları, bilgi doğruluğunu, kaynağını ve zamanını sorgulama, gizlilik, yasal ve güvenli kullanımı kapsamaktadır. Bilgi üretme soruları, yazılı, sesli ve görüntülü mesaj oluşturma sorularını kapsamaktadır. Bilgiyi yönetmeye ilişkin olarak kişiselleştirme, paylaşım ayarları ve teknolojik yenilikleri takip etme durumları sorgulanmaktadır. Araştırma sonunda anket verileri kodlanmakta SPSS 22,0 istatistik paket programı ile analiz edilmektedir. Katılımcıların yaklaşık üçte biri Anadolu Üniversitesi'nin çeşitli disiplinlerinde bulunan alanları temsil eden öğrencilerdir. Çalışma 2018 Mart ayı içerisinde uygulanmaktadır.

Araştırmanın güvenilirliğinin tespit etmek için güvenilirlik analizi yapılmıştır ve demografik bilgiler (katılımcı ID, yaş, üniversite, eğitim gibi) dışarıda bırakılmıştır. Güvenirlik analizi sonucunda Cronbach's Alpha değeri 0,781 bulunmuştur. 0,700 'lü değer ve üstü değerler güvenilirlik analizini doğrulamaktadır. Anket güvenilirlik açısından tatmin edici olarak kabul edilebilir.

7. Araştırmanın Bulguları

Araştırmaya 127 kadın ve 99 erkek öğrenci olmak üzere toplam 226 öğrenci katılmıştır. Katılımcıların büyük çoğunluğu (%80) 19-25 yaş aralığındadır; %62'si iletişim, %19'u güzel sanatlar, %12'si eğitim, %3'ü edebiyat ve %4'ü diğer fakülte öğrencileridir. %93'ü lisans, %7'si ise yüksek lisans öğrencisidir.

Tablo 1. Katılımcıların Teknolojik Cihaz Kullanım Süreleri

Kullanım süresi	Akıllı telefon		Bilgisayar		Tablet bilgisayar	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Hiç	1	0.4	0	0	117	51.8
1-2 yıldır	3	1.3	9	4	30	13.4

3-4 yıldır	38	16.8	13	5.8	41	18.3
5-6 yıldır	83	36.7	20	8.8	24	10.7
7-8 yıldır	47	20.8	37	16.4	12	5.3
8+	53	23.5	145	64,2	*	*
Kayıp	1	0.4	2	2	2	0.9
Toplam	226	100	226	100	226	100

*Tablet bilgisayarların ortaya çıkış zamanı 2010 yılından sonradır (Steve Jobs İpad'i ilk olarak 2010 Nisan ayında tanıtmıştır).

Katılımcıların yaklaşık %98'i üç yıldan uzun zamandır akıllı telefon kullanmaktadır. İçlerinde bilgisayar kullanıcısı olmayan yoktur ve yaklaşık %80 gibi bir çoğunluk 7 yıldan fazla bilgisayar kullanıcısıdır. Tablet bilgisayarların yaşama dahil oluşu yaklaşık 7 yıldır. Bu nedenle katılımcıların yaklaşık yarısı (%52) tablet kullanıcısı değildir. Ancak diğer yarısında %13'lük bir kısım 1-2 yıldır, %18'lik bir kısım 3-4 yıldır ve %11'lik bir kısım 5-6 yıldır tablet bilgisayar kullanmaktadır (Tablo 1). Bu sonuçlara göre kullanıcıların çoğunluğunun bilgisayarla daha önce, yani akıllı telefondan daha önce tanıştığı görülmektedir.

Tablo 2. Katılımcıların Mobil İnternet Sahipliği

Mobil internet sahipliği (GB)	Sayı	Yüzde
0-5 Gb	141	62.5
6-10 Gb	67	29.6
11-15 Gb	9	4
16-20 Gb	2	0.8
20+	2	0.8
Kayıp	5	2.2
Toplam	226	100

Katılımcıların %15'i mobil internet aboneliğinin olmadığını belirtmektedir. Telefonlarında mobil internet paketi sahibi olanların büyük çoğunluğunun 0-5Gb arası mobil internet aboneliği bulunmaktadır (%62,5) (Tablo 2).

Tablo 3. Katılımcıların Bilgiye Ulaşma Ve Dijital İçerik Oluşturmak İçin Cihaz Kullanımları

Bilgiye ulaşma ve dijital içerik oluşturma	Akıllı telefonla		Bilgisayarla		Tablet bilgisayarla	
	Bilgiye ulaşma %	İçerik oluşturma %	Bilgiye ulaşma %	İçerik oluşturma %	Bilgiye ulaşma %	İçerik oluşturma %
Hiçbir zaman	0.4	0.4	0	1.3	30.5	34.1
Nadiren	1.3	5.3	1.8	3.5	11.1	13.7
Bazen	8.4	19.0	11.5	16.4	11.1	6.2
Çoğu zaman	47.8	31.4	35	35.4	11.5	10.6
Her zaman	40.7	42.5	49.1	40.7	8.0	7.1

Katılımcıların büyük çoğunluğu bilgiye ulaşmak için ve dijital içerik oluşturmak için genellikle akıllı telefon ve bilgisayarı kullanmaktadır. Tablet bilgisayar sahibi olanlar ise diğer cihazlardan daha düşük oranlarda bilgiye ulaşmak ve dijital içerik oluşturmak için tabletlerini kullanmaktadır. Akıllı telefonlarda bilgiye ulaşma oranı, bilgisayar ve tabletle bilgiye ulaşmaya göre bariz bir şekilde öncelik göstermektedir (yaklaşık %48), bilgisayarlarda ve tabletlerde bilgi ulaşımı ve içerik oluşturma durumu ise neredeyse eşittir (Tablo 3).

Tablo 4. Katılımcıların Dijital Ortamlardan Bilgi Edinme Sıklığı

Dijital ortamlardan bilgi edinme	Hiç %	Nadiren %	Bazen %	Çoğu z. %	Her zaman %	Top. %
Bilgiye nasıl ulaşacağını bilmek	2.7	0.9	4.0	38.1	54.0	100
Arama motorlarını kullanmak	0.4	0.9	1.3	9.3	88.1	100
Vikileri, sunumları, blogları kullanmak	1.3	7.1	22.1	35.0	34.5	100
Haber sitelerini kullanmak	3.5	7.1	18.1	35.4	35.8	100
Sosyal ağ paylaşımlarını kullanmak	1.3	7.1	14.6	28.3	47.0	100
Detaylı arama terimlerini kullanmak	7.5	18.6	27.0	23.5	22.1	100

Katılımcıların bir kısmı (toplamda yaklaşık %8), bilgiye ulaşmada zorluk çekmektedir. Dijital ortamlarda büyük oranda arama motorlarını kullandıklarını belirtmektedir. %35 oranlarında vikilerden, sunumlardan, bloglardan ve haber sitelerinden yararlanmakta olduklarını belirtmektedirler. Her zaman sosyal ağ paylaşımlarından yararlanma oranları %47'dir. Detaylı arama terimlerini kullanma durumları daha düşük düzeydedir (Tablo 4).

Tablo 5. Katılımcıların Bilgiyi Anlama/Doğrulatma Sıklığı

Dijital ortamlarda bilgiyi anlama ve doğrulatma	Hiç %	Nadiren %	Bazen %	Çoğu z. %	Her zaman %	Top. %
Bilgi doğruluğunu kontrol etme	1.3	4.4	16.8	48.7	27.4	98.7
Bilgi/haber kaynağını kontrol etme	1.3	5.3	17.7	42	32.3	98.7
Yayın zamanını kontrol etme	0.9	6.2	16.4	41.2	33.6	98.2
Bilginin yasallığını kontrol etme	7.5	12.4	28.8	31.9	16.8	97.3
Suç teşkil eden davranışları bilme	2.7	8.4	14.2	39.4	33.6	98.2
Sahte haberi anlama	0.4	2.7	13.3	47.3	34.1	97.8
Platformların gizlilik ve güvenlik ayarlarını kullanma	0.9	1.8	14.2	27.9	53.1	97.8
Örtük ticari ilişkileri fark etme	1.3	1.3	17.3	38.1	40.3	98.2
Siber güvenlik, yayın hırsızlığı, intihal vb. konularda bilgi sahibi olmak	1.8	8.0	25.7	34.5	28.8	98.2

Katılımcıların bilgiyi anlama/doğrulatma durumlarında çoğu zaman haber/bilgi doğrulatma düzeyleri neredeyse yarı yarıyadır. Her zaman bilgi doğrulatanların oranı yaklaşık üçte birdir. Yaklaşık %7'sinin haber kaynağını neredeyse hiç kontrol etmediği görülmektedir. Yaklaşık dörtte biri yayının zamanını bazen kontrol etmekte, yaklaşık %7'si ise hemen hemen hiç kontrol etmemektedir. Bilginin yasal olup olmadığını her zaman kontrol edenlerin oranı ise yaklaşık dörtte birdir. Yaklaşık yarısı, sahte haberi çoğu zaman anlayabildiğini, yaklaşık dörtte biri de bazen ya da hemen hemen hiç anlamadığını belirtmektedir. Yaklaşık yarısı her zaman gizlilik ve güvenilirlik ayarlarını kullanmaktadır.

Örtük ve ticari ilişkileri fark edenler %40 oranına yakındır. Siber güvenlik, yayın hırsızlığı, intihal vb. konularda bilgi sahibi olma durumunda ise %35 oranında bilgi sahibidirler ve dörtte biri bazen bilgi sahibi olduğunu belirtmektedir (Tablo 5).

Tablo 6. Katılımcıların Dijital Ortamda İçerik Üretme Sıklığı

Dijital ortamlarda içerik üretme	Hiç %	Nadiren %	Bazen %	Çoğu z. %	Her zaman %	Top. %
Yazılı haber/mesaj üretme	0.4	1.3	9.3	32.3	54.9	98.2
Görsel üretme	0.4	1.3	11.5	32.7	52.2	98.2
Sesli mesaj üretme	1.8	4.9	14.2	29.2	49.1	99.1
Video oluşturma	2.7	5.8	16.8	26.5	47.8	99.6

Katılımcılar en çok yazılı mesaj üretmektedir (yaklaşık %55), yazılı ve görsel mesaj üretimleri sesli mesaj ve video üretimlerinden (yaklaşık %5) daha fazladır (Tablo 6).

Tablo 7. Bilgiyi Yönetme

Dijital bilgiyi yönetme	Hiç %	Nadiren %	Bazen %	Çoğu z. %	Her zaman %	Top. %
Kullanılan uygulamaların sınırlamalarını ve özelliklerini bilme	1.3	6.6	16.8	38.5	36.3	99.6
Bilgi doğrulamak için ne yapacağını bilme	3.1	8.0	26.5	37.2	24.8	99.6
Bilgi paylaşmada kaynağından izin isteme	5.8	9.7	27.9	31.4	24.3	99.1

Katılımcıların %38'i kullandıkları uygulamaların sınırlama ve özelliklerini bilirken yaklaşık %8'i hemen hemen hiç bilmediğini belirtmektedir. Bilgi doğrulamayı bilmeyenlerin oranı yaklaşık %10'dur, %27'si bazen bilgi doğrulamaktadır. Katılımcıların yaklaşık %16'sı kaynağından izin istemeden bilgi paylaşırken, yaklaşık üçte biri bilgi kaynağından ancak bazen izin almaktadır. Dijital ortamda bilgiyi yaklaşık üçte birlik bir kesim iyi yönettiğini düşünmektedir. Bu durum, dijital ortamda bilginin ya da haberin çok hızlı kitlelere yayıldığı düşünüldüğünde bilgiyi yönetme konusunda bir

eksiklik olduğunu ve dolaşımdaki bilgilerin kaynağından koştüğünü düşündürebilmektedir (Tablo 7).

Tablo 8. Dijital Bilgelik

Dijital bilgelik/ustalık	Hiç %	Nadiren %	Bazen %	Çoğu z. %	Her zaman %	Top. %
Teknolojik yenilikleri takip etme	2.2	7.5	17.3	38.9	33.6	99.6
Ürettiği içeriği sosyal ağlarda paylaşma	6.6	14.2	19.0	34.1	25.2	99.1
Kullanım mecrasına göre hazırlama	2.2	5.8	20.4	44.2	27.0	99.6
İçeriğe ulaşılması için çaba gösterme (PDF'e dönüştürme vb.)	6.6	9.3	21.2	35.8	26.5	99.6
Kullandığı araçları, uygulamaları kişiselleştirme	1.3	4.9	15.9	37.6	39.8	99.6

Katılımcı gençlerin yaklaşık %10'unun teknolojik yenilikleri takip etmediği, %17'sinin de bazen takip ettiği görülmektedir. Dörtte biri ürettiği içeriği sosyal ağlarda paylaşmazken yaklaşık yarısı paylaşmaktadır. Yaklaşık %27'si her zaman içeriklerini kullanım mecrasına göre hazırlayabilmekte ve bu içeriklere ulaşılabilmesi için çaba sarf etmektedir. Yaklaşık %40'ı çoğu zaman kullandığı araçları kişiselleştirmektedir (Tablo 6).

SONUÇ

Bir bireyin yeni teknolojilere adaptasyonu dijital okuryazar olup olmadığının belirlemede önemli rol oynasa da bir dijital okuryazar, herhangi bir sorunun çözümünde gereksinim duyduğu dijital bilgiye aktif olarak ulaşabilen ve bunu sürdürebilen, ulaştığı bilgiyi kendi kullanımını doğrultusunda çözen, değerlendiren, buna yenilerini katabilen birey olarak öne çıkmaktadır. Bulgulara göre teknolojiyi kullanımla, dijital okuryazarlık düzeyleri paralellik taşımakla birlikte, okuryazarlık düzeyinin daha geride olduğu göze çarpmaktadır. Dijital yerli olarak etiketlenen gençlerin iddia edildiği gibi aynı anda bilgi kaynaklarını bilişsel olarak işleme yeteneğinin bulunmadığı ve bu

yeteneğin üniversite düzeyinde varlığı tespit edilse de yetersiz olduğu fikri bu araştırma sonuçlarıyla desteklenmektedir.

Katılımcı gençlerin genelinde dijital araç kullanımı yaygın, mobil internet abonelikleri mevcuttur. Bilgiye ulaşmada akıllı telefon kullanımları ön sırada gelmektedir. Gerek duyduklarında, bilgiye aktif olarak ulaşabilen ve bunu sürdürebilen ve bilgiyi değerlendirebilen bir genç kitle söz konusudur. Başka bir deyişle teknolojik araçlara gençlerin adaptasyonu yüksektir. Ancak teknolojik bilgiye yine de ulaşamayan, detaylı arama yapamayan, bilgi kaynağını kontrol etmeyen ve bilgiyi doğrulamayan bir azınlık mevcuttur. Aynı şekilde katılımcıların yaklaşık dörtte biri de sahte haberi ya da bilgiyi bazen ya da hemen hemen hiç anlamadığını belirtmektedir. Siber güvenlik, yayın hırsızlığı, intihal vb. konularda bilgi sahibi olmayan ve tedbir almayan azınlık kitle için yine aynı tehlike mevcuttur; dijital ortamlarda da kurgulu medya iletileri, örtük değer ve bakış açıları, iktidar ve ticari amaçlı içerikler, ısmarlama iletiler organize edilebilmekte ve bu tür iletilere maruz kalılabilmektedir. Örtük ve ticari ilişkileri fark edenler %40 oranına yakın olsa da ticari tuzakların farkında olmayan kitlenin oranı az değildir. Bu durum, dijital ortamda bilginin ya da haberin kitlelere çok hızlı yayıldığı düşünüldüğünde bilgiyi yönetme konusunda bir eksiklik olduğunu ve dolaşımdaki bilgilerin kaynağından kopabildiğini göstermektedir. Yaklaşık olarak sadece üçte birlik bir katılımcı kitlesi, kullanım amacına göre içeriklerini hazırlamaktadır ancak kullandığı araçları kişiselleştirmemektedir. Dolayısıyla bu durum amaçsız zaman tüketmenin işaretlerini vermektedir.

Bu araştırma, dijital okuryazarlık bilincinin ya da düzeyinin yüksek olduğu beklentisiyle örnekleme alınan üniversite öğrencisi genç kitlenin sesleridir. Dijital cihazların ustaca kullanılması, dijital dünyada daha çok zaman geçirilmesi, kullanıcıların teknolojiyi bilgece kullandığı anlamına gelmemektedir. Dijital becerilerin boyutları ile eleştirel bakışları paralellik taşımadığından dolayı gençlerin okuryazarlık becerilerinin yetersiz olduğu belirtilebilir. Sadece üniversiteli gençlerle görüşme bu araştırmanın kısıtlılığdır. Üniversiteli gençlerin belli bir seviyede teknolojik bilgiye sahipliği ve belli seviyelerde dijital okuryazarlık becerileri olduğu düşünüldüğünde, bu beceriye sahip

olmayan ve teknolojiyle ilişkisi olan bireylerin daha çok risk altında olmaları söz konusudur.

Genel olarak gençlerin erişim ve kullanım açısından, çevrimiçi bağlantı düzeyi yüksektir. Bireylerin çeşitli coğrafi ve sosyolojik durumların yanı sıra yaş ile ilgili olarak teknolojiye erişim ve kullanabilme özellikleri de değişmektedir. Yeni iletişim araçlarının yeni kültürel ve iletişimsel yeterlilik biçimleri gerektirdiği gerçeği ortaya çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

- ARIKAN, Rauf (2004). Araştırma Teknikleri ve Rapor Hazırlama. Ankara: Asil Yayın.
- BAKER, Elizabeth (2000). “Integrating Literacy and Tool-Based Technologies.” Computers in the Schools, 16 (2), s.73-89.
- BUCKINGHAM, David (2006). Defining Digital Literacy – What Do Young People Need To Know About Digital Learning? In: Digital Kompetanse-Nordic Journal of Digital Literacy. n. 4. Oslo: Universitetsforlaget. http://www.idunn.no/ts/dk/2006/04/defining_digital_literacy_-_what_do_young_people_need_to_know_about_digital. Erişim tarihi: 08. 03. 2018.
- CASTELLS, Manuel (2004). “An Introduction to the Information Age” The Information Society Reader, Editör: Frank Webster, Londra: Routledge.
- CURZON, Susan C (1995). Information Competencies Final Report: A Report Submitted to Commission on Learning Resources and Instructional Technology Work Group on Information Competence CLRIT Task 6.1. <http://www.calstate.edu/AcadSen/Records/Reports/ic.shtml> Erişim tarihi: 05. 05. 2018.
- DUGGAN, Fionnuala (2013). Why Universities Should Acquire – And Teach – Digital Literacy. The Guardian. <http://www.theguardian.com/education/2013/apr/23/universities-should-teach-digitalliteracy> Erişim tarihi: 10.05.2018.

- ESHET-ALKALAI, Yoram (2004). Digital Literacy: A Conceptual Framework For Survival Skills in the Digital Era. *Journal of Educational Multimedia and Hypermedia*, 13 (1), s.93-106.
- EVERING, Lea Calvert and MOORMAN, Gary (2012). Rethinking Plagiarism in the Digital Age, *Journal of Adolescent & Adult Literacy International Reading Association*. 56 (1), pp. 35–44.
- FERRARI, Anusca (2013). DIGCOMP: A Framework For Developing And Understanding Digital Competence in Europe. Ed. Yves Punie and Barbara N. Brečko. Seville: JRC-IPTS. Available from <http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC83167.pdf>
- GASSER, Urs; CORTESI, Sandra; MALIK, Momin; LEE, Ashley (2012). Youth and Digital Media: From Credibility to Information Quality. Berkman Center for Internet & Society. <http://ssrn.com/abstract=2005272>> Erişim tarihi: 30.06.2018.
- GILSTER, Paul (1997). *Digital Literacy*. New York: John Wiley.
- HAMUTOĞLU, Nazire Burçin; GÜNGÖREN, Özlem Canan ve Diğerleri. (2017). Dijital Okuryazarlık Ölçeği: Türkçe 'ye Uyarlama Çalışması, *Ege Eğitim Dergisi*, 18 (1), s.408-429.
- ITO, Mizuko; HORST, Heather; BITTANTI, Matteo; BOYD, Danah ve Diğerleri (2008). *Living and Learning With New Media: Summary Of Findings From The Digital Youth Project*. <http://digitalyouth.ischool.berkeley.edu/files/report/digitalyouth-WhitePaper.pdf> Erişim tarihi: 10.05.2018
- JENKINS, Henry (2006). *Convergence Culture. Where Old and New Media Collide*. New York: New York University Press.
- JENKINS, Henry; CLINTON, Katie; PURUSHOTMA, Ravi ve Diğerleri (2009). *Confronting the Challenges of Participatory Culture: Media Education for The 21st Century*, IL, Chicago: MacArthur Foundation.

JUKES, Ian; MCCAIN, Ted ve CROCKETT, Lee (2010). Understanding the Digital Generation: Teaching and Learning in the Digital Landscape, Canada: 21st Century Fluency Project Inc.

KIRSCHNER, Paul A ve DE BRUYCKERE, Pedro (2017). The Myths Of The Digital Native And The Multitasker, Teaching and Teacher Education 67, Elsevier Ltd, s.135-142. https://ac.els-cdn.com/S0742051X16306692/1-s2.0-S0742051X16306692-main.pdf?_tid=316e2c9b-87a9-4d20-a606-c35965ebdca9&acdnat=1523255745_f212282e8ab7e3e83a3ab24008c646cb
Erişim tarihi: 12.04.2018.

LIVINGSTONE, Sonia; VAN COUVERING, Elizabeth ve THUMIM, Nancy (2005). Adult Media Literacy: A Review of the Research Literature, London: Ofcom.

MANOVICH, Lev (2001). The Language of New Media, MIT Press: Cambridge, Mass.

MEDIA AWARENESS NETWORK (2010). Digital literacy in Canada: From Inclusion to Transformation. A Submission to the Digital Economy Strategy Consultation. <http://www.ic.gc.ca/eic/site/028.nsf/eng/00454.html> Erişim tarihi: 12.04.2018.

MILLER, Vincent (2011). Understanding Digital Culture. London: SAGE Pub.

MURRAY, Meg Coffin ve PÉREZ, Jorge (2014). Unraveling the Digital Literacy Paradox: How Higher Education Fails At The Fourth Literacy. Issues in Informing Science And Information Technology, 11, 85-100. Retrieved from <http://iisit.org/Vol11/IISITv11p085-100Murray0507.pdf> Erişim tarihi: 09.04.2018.

NG, Wan (2012). Can We Teach Digital Natives Digital Literacy? Computers & Education, 59 (3), s.1065-1078. Retrieved from https://ac.els-cdn.com/S0360131512001005/1-s2.0-S0360131512001005-main.pdf?_tid=ed849775-eb55-4c8a-9957-3bff2b194b72&acdnat=1522826182_c4180482b70c763835e8fabeea6d8d0c
Erişim tarihi: 05.04.2018.

- ÖZBAY, Murat ve ÖZDEMİR, Osman (2014). Türkçe Öğretim Programı İçin Bir Öneri: Dijital Okuryazarlığa Yönelik Amaç ve Kazanımlar. Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları, 2 (2), s.31-40 <http://www.rrwi.org/article/view/1059000026> Erişim tarihi: 03.04.2018.
- PALFREY, John ve GASSER, Urs (2008). Born Digital: Understanding the First Generation of Digital Natives. New York: Basic Books.
- PRENSKY, Marc (2001). Digital Natives Digital Immigrants, From *On the Horizon* (MCB University Press, 9 (5). <https://www.emeraldinsight.com/doi/pdfplus/10.1108/10748120110424816> Erişim tarihi: 12.04.2018.
- PRENSKY, Marc (2010). Teaching digital natives: partnering for real learning. London: Corwin.
- PRENSKY, Marc (2006). Don't Bother Me, Mom, I'm Learning: How Computer and Video Games Are Preparing Your Kids for 21st Century Success and How You Can Help! St. Paul: Paragon House.
- PRENSKY, Marc. (2012). From Digital Natives to Digital Wisdom: Hopeful Essays for 21st Century Learning. London: Corwin.
- SCANLON, Patrick M and NEUMANN, David R (2002). Internet Plagiarism Among College Students, Journal of College Student Development, 43 (3) s. 374-385.
- TÜİK (2017). "Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanımı Araştırması Sonuçları", <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24862> Erişim Tarihi: 17.06.2018.
- ÜSTÜNDAĞ, Mutlu Tahsin; GÜNEŞ, Erhan ve BAHÇİVAN, Eralp (2017). Dijital Okuryazarlık Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması ve Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Durumları, Journal of Education and Future, 12, s.19-29.

WEBSTER, Frank (2004). “The Network Society”, The Information Society Reader, Editör: Frank Webster, Londra: Routledge.

WILLIAMS, Joel; CLEMENS, Sam; OLEINIKOVA, Karin ve TARVIN, Karen (2003). The Skills for Life Survey: A National Needs and Impact Survey of Literacy, Numeracy and ICT Skills London: Department for Education and Skills.

http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kurslar/Ki%C5%9Fisel%20Geli%C5%9Fim%20ve%20E%C4%9Fitim_Dijital%20Yetkinlikler.pdf Erişim tarihi: 10. 04. 2018.

<https://www.ifla.org/publications/beacons-of-the-information-society-the-alexandria-proclamation-on-information-literacy> Erişim tarihi: 10. 05. 2018.

https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_01/13152934_basYn_aYklamasY_13012017.pdf Erişim tarihi: 10. 04. 2018.